

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Семенишин Олени Іванівни
**«Прагмалінгвістична організація мовленнєвих тактик
упливу в політичному дискурсі»** на здобуття наукового ступеня
доктора філософії зі спеціальності «035 Філологія»
(Київ, 2023. - 231 с.)

Відродження українського національно-культурного й політичного життя спричинили динаміку змін у комунікативній системі загалом і мовній зокрема, взаємодія тенденцій націоналізації та інтернаціоналізації яскраво представлена у сфері політичної комунікації, що й активізувало нові тенденції в реалізації стратегійно-тактичного потенціалу відповідного дискурсу.

Дисертаційна праця Семенишин О.І., безумовно, заслуговує на підтримку. Роботу вирізняє низка достоїнств, серед них наголосимо на таких:

1) як теоретична, так і практична актуальність. Цю її значущість убачаємо в контексті досліджень дискурсу на теоретичних засадах прагмалінгвістики й комунікативної лінгвістики;

2) наукова новизна, зокрема обґрунтування комплексного підходу до аналізу організації тактик впливу для політичного дискурсу; визначення особливостей мовних засобів впливу, використаних українськими політичними діячами; запропонована типологія комунікативних стратегій і тактик впливу в згаданому типі дискурсу, що є визначальними для носіїв української мови; комплексний аналіз особливостей організації прагмалінгвістичних тактик впливу, запозичених моделей та специфіки їхньої трансформації в українській мовній картині світу; визначення методів і прийомів мовленнєвого впливу на суспільну свідомість, особливості взаємодії лінгвальних та екстралінгвальних складників;

3) ґрунтовно виписано методологію дослідження прагмалінгвістичної організації мовленнєвих тактик впливу в політичному дискурсі. Це дозволяє говорити про переконливість теоретичних і практичних висновків і узагальнень при дослідженні об'єкта і предмета роботи. Чітко окреслено

термінологічний апарат, яким послуговується здобувачка, здійснено огляд підходів до тлумачення й кваліфікації згаданого явища у вітчизняних та зарубіжних лінгвістичних дослідженнях, а також залучення напрацювань у сфері філософії, комунікації, соціології, психології. Відзначаємо широке використання й обізнаність здобувачки з європейськими та американськими напрацюваннями, зокрема із 203 позицій у списку використаної літератури 90 – праці зарубіжних науковців, а також уведення в науковий вітчизняний обіг нових праць, наприклад, M.Montgomery “An Introduction to Language and Society” (с. 54), D.Berlo “ The Process of Communication: an Introduction to Theory and Practice” (с. 138) та ін.

Схвальним є використання для дослідження екстралінгвальних засобів та їхньої кореляції з лінгвальними засобами впливу при застосуванні методу дискурс-аналізу програмних пакетів обробки мовленнєвого сигналу PRAAT 6.1.16 (для фіксації акустичних параметрів мови політиків в організації тактик впливу) та кінестичних елементів ELAN 5.4 (для анотації мовленнєвих супроводжувальних жестів). Це є прикладом використання новітнього програмного продукту в лінгвометодології при комплексному дослідженні об'єкта й засвідчує сформованість відповідних компетентностей здобувачки;

4) достатньо високий рівень цілісності роботи з погляду структури. Відзначимо добру кореляцію теми, предмета, об'єкта, мети, завдань, структури і висновків. Це дає підстави говорити про високий рівень осмислення і розуміння авторкою специфіки об'єкта дослідження;

5) вдале поєднання теоретичного викладу з практичною репрезентацією висловлених міркувань. Розділ 2 містить значну кількість розгорнутих прикладів із досліджуваного дискурсу, що дозволяє сприйняти цілісно теоретичні положення і їхню експлікацію, побачити контекст мовних одиниць і їхню роль у тій чи тій стратегії впливу й обраних тактиках.

Наведені в роботі рисунки, а також додатки в кінці роботи містять додаткову до викладеної в тексті інформацію, що поглиблює аналіз предмета дослідження (с. 56, 67, 68, 77, 86, 94 та ін.)

Важливими, на нашу думку, для подальшого вивчення політичного дискурсу є виокремлені авторкою 8 мовних універсалій впливу в руслі тенденції інтернаціоналізації (с. 163–165). Відзначимо також і наведену в роботі комунікативну модель формування політичного іміджу (с. 184);

б) високий рівень мовно-стилістичного оформлення, проте деякі хиби варто виправити (позначено на берегах роботи). Здобувачка формулює думки на належному категорійному та понятійному рівні;

7) список публікацій авторки з досліджуваної проблеми, презентація основних положень роботи у доповідях на конференціях засвідчують достатню апробацію основних положень дисертації.

Відзначаючи актуальність і перспективність дослідження Олени Іванівни, з приводу окремих аспектів вважаємо за необхідне висловити такі міркування й зауваження:

1) потребує додаткового уточнення обране в роботі визначення терміна «тактика» в контексті розмежувань термінів «маніпуляція», «агітація», «пропаганда» – с. 25–32 п.1.1;

2) при аналізі тактики осуду й тактики заперечення доповнення про експліцитні й імпліцитні засоби вираження заперечення увиразнили б представлення інтенції осуду в політичному дискурсі – с. 79–80, 118;

3) при аналізі тактики самокритики необхідно зважити на доречність міркування про порівняння в реалізації згаданої тактики в українському, британському та американському політичних дискурсах, адже такі твердження вимагають вивчення відповідного емпіричного матеріалу й наведення прикладів у тексті. Вважаємо доцільним або додати приклади для ілюстрації теоретичного положення, або покликання на праці, у яких представлений такий аналіз – с. 92. Принагідно зауважимо про відсутність

покликань на певні праці – Р.Чалдіні (с. 22), Дж.Остін (с. 36), Ч.Ларсен і Р.Блакар (с. 38), до яких авторка апелює в тексті;

4) варто поглибити аналіз жестів-регуляторів (с. 132–136);

5) висновки до розділів і загальні висновки потребують уточнення, конкретизації, зняття оцінності певних теоретичних і практичних узагальнень.

Отже, є всі підстави вважати, що дисертаційна праця *Семенішин Олени Іванівни «Прагмалінгвістична організація мовленнєвих тактик впливу в політичному дискурсі»* є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке відповідає вимогам, що висувають до таких робіт, і може бути рекомендоване до розгляду в спеціалізованій вченій раді.

*Рецензент –
доктор філологічних наук,
професор кафедри прикладної лінгвістики,
порівняльного мовознавства та перекладу*

